

op den grond de goede voorwaarden te vinden. Later zullen we zelfs op 1200 m hoogte *Rhododendron javanicum* als bodemplant vinden. Evenzoo met de typische *Aeschynanthus Horsfieldii*, die — niet als een behoorlijke vertegenwoordiger van dit geslacht — tegen de boomen klimt, maar vrij groeit met stijf opstaande takken.

Buddleia asiatica schijnt hier ook de goede Oost-Javaansche droogte te vinden. En ten slotte is nog zeer kenmerkend onze *Wendlandia*. Het is wel typisch, om zóó uit het druppelende stukje nevelwoud opeens in de droge zone te staan. Waarom blijft de gewone *Vaccinium varingifolium* weg?

Enkele exemplaren van *Elaeagnus*, *Saurauia pendula* en *Itea macrophylla* sieren de offerplaats. Bepaald heilige planten zijn het niet, ze zijn zoo maar uit de omgeving gehaald, waar ze veelvuldig voorkomen.

We gaan heen na even bij de derde heilige plek (met een grooten lingga) te hebben gepauzeerd. In het lage kreupelhout op de ZW.-helling, die we afdalen, plukken we *Gaultheria* bessen.

Wat is dat? — Alles, gidsen zoowel als pelgrims, stormt ons voorbij. Stop!! Jawel, even later zijn ze toch met reuzensnelheid een eind vooruitgelopen. Het is weer een booze geest, die hier loert. In de gedaante van een slang (o r a j t o t o k), wier naam ge hier niet op de lippen nemen moogt, laat de geest zich vallen, liefst op den achtersten man van de colonne!

Een half uur verder wacht alles weer rustig op ons. Djoeragan, die als achterste moest loopen, zal toch wel niet boos zijn . . .

Een lange tocht komt nu, met als rustpunt een heerlijk koele bron, die het eerste riviértje vormt, dat we zien. In het omgevende bamboebosch kijken enkele *Nervilia*-bloempjes door de bodembedekking. Later hoorde ik, dat bloem en blad afwisselen bij dit orchideetje, maar als ge niet beter weet, schijnt het precies een saprophietje.

Ten slotte staan we weer in de vlakke nabij Tjiseda. Pelgrims en speurders gaan uiteen. Beiden voldaan . . Voor even lang?

L. VAN DER PIJL.

Legende over het ontstaan van den naam Tampomas.

Vele eeuwen terug, toen er nog niet veel menschen op Java leefden, zwierf er een man door de Soenda-landen. Hij trok van plaats tot plaats over rivieren, vlakten en bergen. Werken deed hij niet, daarvoor was hij te lui. Als hij in langen tijd geen menschelijke woning bereikte, leefde hij van boschvruchten en knollen, en overnachtte daar, waar de duisternis hem overviel. Op een dag kwam hij zoo trekkende, in het Soemedangsche terecht, en daar werd hem den raad gegeven „Als je rijk wilt worden, ga dan dien berg op en overnacht daar op den top, dan heb je groote kans dat je wenschen vervuld worden”. Den gegeven raad opvolgende, beklom hij den aangewezen berg en overnachtte daar op den top zes nachten bij een grooten steen (de zoogenaamde bultzak), zonder dat er iets gebeurde. Eindelijk, den zevenden nacht droomde hij, dat Goesti Pangéran Soesoehoenan Legahadji Batara Werat Sadjaga naast hem stond en vroeg, wat hij wenschte. Hij uitte toen het verlangen, rijk te mogen wezen. „Goed”, zeide de berggeest, „doch ge moet er een ongeneeslijke schurftziekte bij aannemen. Morgenochtend moogt gij een k o n e n g-plantje (*Curcuma*) uittrekken, dan zijt ge rijk”.

Den volgenden morgen trok de zwerver een k o n e n g - p l a n t uit en ziet — tusschen de wortels hingen goudkorrels, maar tegelijkertijd begon ook de jeuk van de schurftziekte (kesrek), hetgeen hij in zijn eerste vreugde niet bemerkte. „Dewek tampa emas” (Ik heb goud ontvangen), riep hij uit. Van toen af heette de berg Tampa emas, hetgeen langzamerhand in het spraakgebruik Tampomas geworden is.

Nog heden is de Tampomas een in de Inlandsche wereld haast beroemde offerplaats voor menschen, die het een of ander verlangen, doch steeds in eene goede beteekenis. Er wordt toch nooit gehoor geschonken aan verkeerde menschen door Goesti Pangéran Soesoehoenan Legahadji Batara Werat Sadjaga of zijn vrouw Njai Sekar Manapa.

M. BLOKZEIJL.

EEN BOOM MET DOODENDE KRACHT

De Noemfooren en andere Papoesche stammen hebben een woord o r, dat meer dan ééne vertaling toelaat. Maar 't schijnt wel, dat de oorspronkelijke beteekenis is geweest: doodende, althans schadende, kracht.

Jager en visscher hechten meer waarde aan een krachtig o r dan aan behendigheid en ervaring.

O r doet dienst ook om vijanden uit den weg te ruimen, althans hen ziek te maken. De Papoe gelooft niet aan natuurlijke oorzaken van ziekte en dood. Men kan eene vrouw, zonder eenige gemoedsbeweging hooren vertellen, dat haar man „sisiri” (gonorrhoe) heeft. De een of ander heeft m a n i k i b u r (een in 't wild groeiend knolgewas) met a n d a r e k (bengkoedoe) en p i r (gember) gemengd in een bamboe onder eenen boom gelegd. En dat heeft haar man bij ongeluk aangeraakt.

Neusbloeding wordt veroorzaakt door a k e m (dempoel) met p i r te vermengen en dit mengsel iemand te laten gebruiken.

Beri-beri, gebrek aan vitaminen in 't voedsel? 't Mocht wat. Iemand heeft den patient op slinksche wijze bladeren van a k a k (soort kruipplant) te eten gegeven.

Enzoovoort, enzoovoort. De recepten zijn velen.

Maar, vragend naar een boom, welks naam ik reeds genoteerd had, maar dien ik nog niet kende, de a r o e, hoorde ik, dat de ambeers ¹⁾ dien boom k a j o e r a d j a noemen. „K a j o e r a d j a? Waarom noemen ze dien boom kajoe radja?” Antwoord: „Zeker, omdat hij zoo'n krachtige o r heeft”. (Een prachtige reputatie bleken die oude radja's te hebben.)

En toen kreeg ik 't volgende te hooren: Door de krachtige o r, die den boom ten dienste staat, doodt hij alles, wat om hem heen groeit. En menschen, die onder den boom doorloopen, verliezen 't haar. Die reputatie genoot de boom ook elders. Op Tobelo (Halmahera) zal geen vrouw onder den boom doorloopen, als ze niet eerst 't hoofd met een doek heeft bedekt. 't Zelfde vertelde men mij van Tidore.

Een stuk bast of bladeren van dezen boom begraven aan den wortel van een of ander gewas, doet naar 't geloof der Papoea's dit verdorren. En de Biakkers, wanneer ze in vroegere jaren 't oorlogspad betraden en de bedoeling hadden een

¹⁾ Vreemdelingen, inzonderheid Maleisch sprekende.